

Vír

Kraj: Vysočina

Správní obvod: Bystřice nad Pernštejnem

Nadmořská výška: 384 m n. m.

Počet obyvatel: 677

Adresa URL: www.virvudolisvratky.cz

Okres: Žďár nad Sázavou

GPS souřadnice: 49.557385N, 16.323585E

První pís. zmínka: 1047 (977 let)

PSČ: 592 66

Památky a zajímavosti Vír

Vírský mlýnek

V obci Vír stával před třiceti lety tzv. Navrátilův mlýnek. Bylo to hejblátko umístěné na Rovečinském potoce a obsahovalo zhruba sedmdesát vyřezávaných figurek, které byly poháněny vodním proudem a různě se pohybovaly (řezaly, tančily, přitloukaly hřebík...). Původní Vírský mlýnek vznikl pravděpodobně desítky let tak, že jeho zhotovitel Vincenc Navrátil nejprve postavil na Rovečinském potoce jednoduchý mlýnek, pak k němu přidal několik figurek, jejichž počet postupně rozšiřoval, až do okamžiku, kdy už výkon mlýnku nestačil. Pak vybudoval větší pohonnou jednotku a dále rozšiřoval počet figurek. Po smrti zhotovitele byl mlýnek darován jeho dědici do Horáckého muzea v Novém Městě na Moravě. Obec Vír v roce 2007 nechala vyrobit repliku Navrátilova mlýnku. V blízkosti říčky Bystřice byl vybudován mechanismus, který je poháněn vodní silou, a který je složen z asi dvou desítek postavíček, které se pohybují. Vírský mlýnek najdete ve Víru na konci Hrdé Vsi, vpravo od silnice na Bystřici nad Pernštejnem.

Socha Sv. Jana Nepomuckého

17. května 2008 byla slavnostně znovuodhalena socha sv. Jana ve Svatojánském údolí u Jitřenky. Původní socha stávala (ještě v 50. letech 20. st.) výše než je dnes. Existuje několik verzí, proč zde byla socha umístěna. Říká se, že prý v údolí strašovalo a sv. Jan zde byl postaven jako ochrana (zápis v kronice). Jiná verze zase tvrdí, že tady byla socha postavena na památku sedláka, který v lese nad skalou stahoval dřevo a i s kládami se zřítíl do údolí. Sochu Sv. Jana Nepomuckého najdete na skále v ostré zatáčce na silnici z Víru do Bystřice nad Pernštejnem.

V blízkém okolí Víru se nacházejí tři zříceniny středověkých tvrzí a hradů. Aueršperk, Zubštejn a Pyšolec. Na této interaktivní mapce si můžete prohlédnout jejich fotografie a záběry z turistických tras k nim vedoucích.

Pyšolce

Už jen trosky zbyly po mohutné tvrzi, patřící pánům z Pernštejna. Tři kusy kamenného zdiva jsou zahlédnutelné, nejlépe v zimním období, ze silnice vedoucí podél údolní přehrady (Vír II). Největší je stále stojící polovina centrálního válcového bergfritu o průměru téměř deseti metrů. Zbylé dva vysoké kusy zdiva připomínají zesílené hroty hradeb. Za zmínku stojí také tři hluboké příkopy, upravené skalní rozsedliny. První odděluje předhradí od okolního lesa a vede jím přístupová cesta. Druhý odděluje předhradí od areálu vlastního hradu a třetí je na úbočí valu pod hradem.

Ale vraťme se do časů dávno minulých. Svého času nejdůležitější hrad zubštejnské části pánů z Pernštejna byl postaven v první třetině 14. století a sloužil dlouhou dobu jako ochranná jednotka pro obchodní cestu jdoucí kolem meandrů řeky Svatky. Pravým důvodem založení této tvrze byla potřeba oddělených sídel pro početnou rodinu pernštejnského rodu.

První zmínky pocházejí z roku 1350, kdy Filip z Pernštejna prodal poškozený hrad Ješkovi z Konice a Ješkovi z Kravař. Ti jej patrně opravili, protože roku 1358 ho získal markrabě Jan Jindřich. Další zmínka pochází z roku 1464, kdy je hrad považován za rozbořený, ale nález mramorových kamenických článků dokazuje činnost ještě v 15. století.

Tehdy se však posádka stala sama loupežníky, před kterými kdysi chránila malebné údolí široké řeky Švarcavy. Samotná existence hradu byla zpečetěna za válek mezi Jiřím z Poděbrad a Matyášem Korvínem, kdy byl dobyt a vypálen. Pyšolec byl původně největší z trojice Pyšolec, Zubštejn, Aueršperk. Toto nádherné místo, ležící na červené turistické stezce, je často navštěvované, především v letním období. Od Víru je vzdáleno 2,5 kilometru a až do podhradí vede mírně stoupající lesní cesta.

Aueršperk

Druhá z trojice zřícenin stojících poblíž Víru se nachází v hlubokých lesích směrem k Bystřici nad Pernštejnem. Z rozsáhlého raně gotického hradu zbyly jen nepatrné trosky s vysokou válcovou věží o průměru 9,5 metrů. Obtéká jej říčka Bystřice, námi známá spíše jako Bystřička a stejně tak znělo patrně původní jméno hradu. K přejmenování došlo po prosazení erbu a legendy o zkrocení zubra (uhlíř Věnava zkontroloval zubra a dovlekl jej před krále, kde ho jedinou ranou usmrtil. Král mu za jeho odvahu a udatnost daroval území na toku řeky Švarcavy... počátek rodu Pernštejnů), který se německy řekne Auerochs.

Vznik hradu je datován do druhé poloviny 13. století, roku 1325 je zmíněn v přídomku šlechtice Jimrama. Ovšem hrad byl relativně brzy opuštěn, patrně ještě před husitskými válkami.

O nejistotách období jeho existence vypovídá složitý a důkladný systém opevnění. Až šesti branami musel pocestný projít, pokud se chtěl dostat až na vnitřní nádvoří, kde stál i dvoupatrový kamenný palác. Zbytek budov (mimo bergfritovou věž) byl patrně dřevěný. Opět jako na Pyšolci i zde plní důležitou obrannou funkci hluboké příkopy, jeden z nich je až 13 metrů hluboký. Stavba a rozsah hradeb umožňovala utáboření i větší vojenské skupiny, z čehož se dá usuzovat na předhusitskou nejistotu a obavy z války.

Zubštejn

Při jízdě z Bystřice nad Pernštejnem přes Dvořiště na Vír si nemůžete nevšimnout vrcholu kopce na obzoru, na němž se tyčí zbytky rozsáhlého hradu, Zubštejnu, dříve Zubrštejnu a úplně nejdříve Lapisu (= Kámen). Tento 1,7 ha velký areál s předhradím stojí na kopci nad vesnicí Pivonice, přibližně dva kilometry od Aueršperku.

Založení hradu se odhaduje na přelom 13. a 14. století, pod jménem Lapis je připomínán roku 1348, tehdy se už ovšem nacházel v horším stavu. Roku 1351 ho pod jménem Zubrštejn získal tehdejší markrabě. Několik desítek let hrad prosperoval a chránil centrální oblast kraje, spravovaného Pernštejny, ale husitské války mu přinesly těžké rány a roku 1437 je zaznamenán jako hradiště, tedy místo zpustlého hradu. Pernštejnové hrad obnovili a ještě v roce 1482 na něm sídlil Jimram z Pernštejna. Okolo 1500 přibýly ještě spodní hradby, ale v 16. století je hrad opuštěn a zaniká.

Patrně nejznámější památka zdejšího kraje poskytuje nádherný výhled do celého okolí, obzvláště kouzelný je pohled na východ a severovýchod do údolí řeky Svatky. Návštěvník může nahlédnout do

zbytku paláce se zachovanými místnostmi, ti odvážnější vystoupají až na „ochoz“ paláce, odkud je výhled vůbec nejkrásnější.

Krásným výletem je trasa po červené - z Víru na Pyšolec, dále po červené na Zubštejn (2,5 km) a odtud buď po žluté zpět do Víru, nebo po modré na dva kilometry vzdálený Aueršperk, a odtud údolím Bystřičky až do Víru.

